

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เชิงพุทธบูรณาการ

THE MODEL AND PROCESS OF LOCAL ADMINISTRATION
ON INTEGRATED BUDDHISM

ปกรณ์ มหากันธา

ประจำปี ที่ 15 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2556-มีนาคม 2557

Chiangmai
Rajabhat
University

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชิงพุทธบูรณาการ

THE MODEL AND PROCESS OF LOCAL ADMINISTRATION ON INTEGRATED BUDDHISM

ปรกรณ์ มหากันธา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักการบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ทำการศึกษาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความคิดเห็นจากแบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนทั่วไป ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 58 แห่ง ใน 8 อำเภอ จังหวัดลำพูน จำนวน 474 คน เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 174 คน ประชาชนทั่วไป 300 คน และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 5 รูป/คน ในจังหวัดลำพูน

ผลการศึกษานี้ พบว่า

หลักพุทธธรรมในการบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ อธิปไตย 3 อคติ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 อปปริหานิยธรรม 7 สปัจริยธรรม 7 หลักราชธรรม 10 หรือทศพิธราชธรรม และหลักจักรวรรดิวัตร

หลักการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักธรรมาภิบาล ที่ปรากฏในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 กำหนดหลักการปฏิบัติไว้ 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามหลักพุทธธรรมและหลักธรรมาภิบาล กลุ่มผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ และกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ระดับเกณฑ์ประเมิน อยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสปัจริยธรรม 7 หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และน้อยที่สุดคือ หลักความโปร่งใสตามลำดับ

กลุ่มประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นในรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ระดับเกณฑ์ประเมิน อยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสปัจริยธรรม 7 หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส และน้อยที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วมตามลำดับ

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดลำพูน จำนวน 5 รูป/คน มีความเห็นสอดคล้องกัน การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหลายหัวข้อธรรม ได้แก่ ไตรสิกขา สมาธิ 7 สังคหวัตถุ 4 สปัจริยธรรม 7 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 หิริโอตตัปปะ โสรัจจะ มโนธรรม คุณธรรม ศรัทธา การมีสติ การลดทิฐิ และทศพิธราชธรรม 10

* พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ มีลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารองค์กร ด้วยการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) การบูรณาการหลักการบริหารทางพุทธศาสนาและหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล เพื่อกำหนดค่านิยมที่พึงประสงค์ขององค์กร 3) กำหนดวิธีการบริหารองค์กรให้ความรู้โดยการสัมมนา ฝึกอบรม เพื่อพัฒนาตน พัฒนาบุคลากรและการพัฒนาองค์กร และ 4) กำหนดลักษณะการบริหารที่พึงประสงค์ เพื่อประโยชน์ตน (องค์กร) ประโยชน์ผู้อื่น (ประชาชน) และมีประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย สามารถเป็นต้นแบบและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่องค์กรอื่นๆ ต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การบริหารองค์กรทางพระพุทธศาสนา และหลักธรรมาภิบาล

ABSTRACT

This dissertation consists of 3 objectives: 1) to study the principles of Buddhist management, 2) to study the principles of Good Governance in the management of the local government, 3) to create patterns and processes of local governments on integrated Buddhism. Data were collected and analyzed from questionnaires on the application of the principles of Buddhism. The sample came local government administrators and citizens in 58 local governments in 8 districts of Lamphun province, This studied used 474 samples, as an executive organization of 174 administrator, 300 citizens and concluding of the interview of 5 chief executives in Lamphun Province.

The results revealed that:

The principles of Buddhaddhamma in management of the organization are: Adhipateyya, Agati, Brahmavihāra, Iddhipāda, Sangahavatthu, Aparihaniyadhamma, Sappurisadhamma, Rājadhamma or duties of the king and Cakkavatti-vatta.

The principles of Good Governance in local government issued in the Order of the Prime Minister with the creation of governance and social good in 2542 B.E. (1999 A.R.), consisted of 6 rules as the follows: 1) rule of law 2) virtue 3) transparency 4) participation 5) responsibility and 6) value.

In local administrative organizations, administrators evaluated the principles of Buddhaddhamma and Good Governance, regarding the model and process of local administration from the highest in descending order as follows: Iddhipāda, Sangahavatthu, Brahmavihāra, Sappurisadhamma, the virtue, the rule of law, the main value, the primary responsibility, the participation, and lowest the transparency.

The citizens evaluated the principles of Buddhaddhamma and Good Governance, regarding the model and process of local administration from the highest in descending order as follows: Iddhipāda, Sangahavatthu, Brahmavihāra, Sappurisadhamma, virtue, value, responsibility, rule of law, the transparency and lowest the participation.

The chief executives group of Lumphun province affirmed that the principles of Buddhism should be integrated in the management of local government. Many religious topics such as: Sikkhā, Samādhi, Sangahavatthu, Sappurisadhamma, Iddhipāda, Brahmavihāra, Hiri-Ottappa, Soracca, Manodhamma, Virtues, Saddhā, Sati, Ditthi and Rājadhamma or duties of the king, were included

The model and process of local administration based on integrated Buddhism have a sequence of stages: 1) to cultivate desirable values in the strategic management of the organization 2) to set up desirable values to determine the principles of integrated Buddhism and Good Governance in local the organization 3) to determine how to give organizational knowledge through seminars, training for human resource and organizational development 4) to determines the desirable qualities for the sake of organization identity, people benefit that they can be a model and a role model to other organizations.

Keywords : local administration organization, administration organization by the Buddhism and Good Governance

บทนำ

พระพุทธศาสนา มีความเกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมือง ปราชญ์หลักฐานจากในพระไตรปิฎก มีพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ ได้ทรงนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารปกครองประเทศของตน ในชีวิตประจำวันของพระองค์ และยังได้เผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้แก่ประชาชนได้รับรู้ปฏิบัติ เช่น พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าสุทโธทนะ (พระราชบิดาของพระพุทธเจ้า) พระเจ้ามหายานาม และพระเจ้าปเสนทิโกศล เป็นต้น

ประเทศไทย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระองค์ทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา ทางคณะรัฐมนตรีและทางศาล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวางรากฐานการพัฒนาประเทศ ให้คนดี ซึ่งหมายถึง คนมีคุณธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 216) ได้ปกครองประเทศบ้านเมือง ปราชญ์ในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตรัสไว้ว่า “ในบ้านเมืองเรามีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่ทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและค้ำคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไม่ให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (พระบรมราโชวาท, 2512) จึงนำเอาหลักการบริหารกิจการที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบของทางราชการ และสำนักงานข้าราชการพลเรือนมีส่วนสำคัญในการผลักดัน ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดหลักการปฏิบัติไว้ 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลของรัฐโดยเฉพาะ จึงเป็นการเริ่มต้นการแสดงออก และตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารกิจการที่ดี (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542: 2)

ปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายให้การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง จะต้องยึดถือในหลักธรรมาภิบาลนำไปดำเนินการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็ไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารราชการอย่างครอบคลุมทุกประเด็น เนื่องจากบางองค์กรขาดความรู้ ความเข้าใจ ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งยังมิได้นำหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล นำมาใช้ในการบริหารต่อการดำเนินชีวิตของตนเองและประชาชน เพราะมีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหาร มีทักษะการบริหารหรือทฤษฎีที่แตกต่างกัน มีสาเหตุมาจากมีระดับการศึกษาไม่มากนัก ความใส่ใจในการบริหารอย่างมืออาชีพ ทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ไม่สามารถที่จะบริหารจัดการให้สมบูรณ์หรือให้เกิดประสิทธิภาพได้

ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ทำการศึกษา การบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล และเพื่อสร้างรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบของการวิจัย** ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mix Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ ออกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. กลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 **กลุ่มประชากร** ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีในจังหวัดลำพูน จำนวน 39 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดลำพูน จำนวน 18 คน ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำพูน จำนวน 58 คน และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำพูน จำนวน 58 คน รวมทั้งสิ้น 174 คน

2.2 **กลุ่มตัวอย่าง** ประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป แห่งละ 2-3 คน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ครู ตำรวจ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ผู้นำหมู่บ้าน แห่งละ 2-3 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา จำแนกตามกลุ่มประชาชนทั่วไปและผู้นำแบบไม่เป็นทางการ รวมจำนวน 300 คน

2.3 **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** (Key Informant) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แก่ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรสงฆ์และส่วนราชการ จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่ 1) พระราชปัญญาโมลี เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 2) พระครูสิริสุตานุยุต ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เจ้าอาวาสวัดป่าเหว ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 3) นายประจักษ์จิตต์ อภิวัต อติตรศึกษาการ ในตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ 4) นายภูษงค์ โพธิ์กุสย อติตรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ปรัชญากระทรวงมหาดไทย สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย และ 5) นายประดิษฐ์ ทายะมมา ตำแหน่งท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหารระดับสูงของจังหวัดลำพูน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

3.1 **ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ** ศึกษาวิเคราะห์ หลักการบริหารการปกครองทางพระพุทธศาสนา ตามหลักธรรมาภิบาล กำหนดกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ ประเด็น ขอบเขต การตั้งคำถาม ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.2 **ลักษณะของเครื่องมือ** ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ **ตอนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** ข้อมูลตามความเห็นของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป ในหลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 หลักสัปปริยธรรม 7 หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า รวมจำนวน 50 ข้อ และ**ตอนที่ 3** คำถามชนิดปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ และแบบสัมภาษณ์ มีหัวข้อการสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบริหารองค์กรมีหลักการข้อใดบ้าง 2) หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารองค์กร มีหลักธรรมข้อใดบ้าง เกิดผลต่อการพัฒนาตน (ตัวเอง) พัฒนาคน (บุคลากร) และพัฒนางาน (องค์กร) 3) การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักธรรมาภิบาลมาบริหารในองค์กร ด้วยวิธีการหรือกระบวนการใดบ้าง 4) เมื่อนำไปใช้แล้วเกิดผลดีหรือ ปัญหาในการปฏิบัติอย่างไร และ 5) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคตควรเป็นรูปแบบใด

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

ดำเนินการตามขั้นตอน ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) 3 รูป/คน ได้แก่ 1. พระครูวิจิตรศาสนาทรร, ดร. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3. นายประดิษฐ์ ทายะมทา ท้องถิ่นจังหวัดลำพูน สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ศาลากลางจังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC = Item-Objective Congruence Index) ได้ค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ

ก่อนจัดพิมพ์แบบสอบถาม ทำการตรวจสอบก่อนนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) และนำไปทดลองใช้ (Try Out) ในกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9859)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอข้อมูล ผู้วิจัย รวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามมาลงรหัสและถ่ายถอดรหัส แบบสอบถามลงในแบบฟอร์มลงรหัส (Coding form) นำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากคะแนนระดับการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัย

1. จากความคิดเห็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติงาน จำแนกตามหลักพุทธธรรม ได้แก่

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
หลักพรหมวิหาร 4	3.86	0.79	มาก
หลักสังคหวัตถุ 4	3.91	0.80	มาก
หลักอิทธิบาท 4	4.00	0.85	มาก
หลักสัพพริสนธรรม 7	3.83	0.69	มาก
หลักนิติธรรม	3.66	0.85	มาก
หลักคุณธรรม	3.71	0.93	มาก
หลักความโปร่งใส	3.57	0.96	มาก
หลักความรับผิดชอบ	3.61	0.90	มาก
หลักการมีส่วนร่วม	3.61	1.06	มาก
หลักความคุ้มค่า	3.65	0.88	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 174 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม ระดับการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากทุกรายการ พิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 (ค่าเฉลี่ย 4.00) หลักสังคหวัตถุ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.91) หลักพรหมวิหาร 4 (ค่าเฉลี่ย 3.86) หลักสัพพริสนธรรม 7

(ค่าเฉลี่ย 3.83) หลักคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.71) หลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.66) หลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 3.65) หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.61) หลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.61) และหลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.57) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.57-4.00

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 4.02) 2) การมีความขยันในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 4.01) 3) การเป็นผู้มีการวางแผนในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.99) 4) การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.99)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การอุทิศเวลาในการทำประโยชน์แก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.02) 2) การเป็นคนเรียบง่ายไม่ถือตัว (ค่าเฉลี่ย 3.90) 3) การให้สิ่งของช่วยเหลือแก่บุคคลที่ควรให้ (ค่าเฉลี่ย 3.87) 4) การยกย่องบุคลากรที่ทำความดี (ค่าเฉลี่ย 3.86)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (ค่าเฉลี่ย 4.06) 2) การปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข (ค่าเฉลี่ย 4.05) 3) การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (ค่าเฉลี่ย 3.93) 4) การรู้จักวางเฉย (ค่าเฉลี่ย 3.41) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การบริหารเงินงบประมาณได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.94) 2) การเข้าใจในระเบียบข้อกฎหมายขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.89) 3) การใช้ความรอบคอบในการพิจารณา (ค่าเฉลี่ย 3.86) 4) การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการเงินการคลัง (ค่าเฉลี่ย 3.84) 5) การลงโทษเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.83) 6) การมอบหมายงานเหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.80) 7) การทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 3.77) 8) การรู้จักบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.74)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักคุณธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.86) 2) การปฏิบัติตนมีความเท่าเทียมกันแก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.74) 3) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.73) 4) การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.67) 5) การสอดแทรกศีลธรรมในงานบริการเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.57)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักนิติธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.66) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.92) 2) การมอบหมายงานแก่บุคลากร มีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.75) 3) การออกกฎระเบียบเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.72) 4) การแจ้งกฎระเบียบให้ประชาชนรับทราบเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.54) 5) การลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.36) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความคุ้มค่า ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมอบหมายงานตามความรู้ของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.71) 2) การส่งเสริมให้ปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงาน (ค่าเฉลี่ย 3.70) 3) การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.66) 4) การบริการประชาชนมีคุณภาพมาก (ค่าเฉลี่ย 3.66) 5) การจัดทำหลักประกันคุณภาพขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.55)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความรับผิดชอบ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานตามแผนมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.64) 2) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อบริการแก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.63) 3) การปลูกจิตสำนึกแก่เจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.61) 4) การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.60) 5) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างถูกวิธี (ค่าเฉลี่ย 3.55)

มีการบริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการมีส่วนร่วม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การให้ประชาชนร่วมประชาพิจารณ์งาน อปท.เสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.27) 2) การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้การบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 3.57) 3) การให้ชุมชนร่วมประเมินผลงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.56) 4) การแจ้งผลการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ทราบทุกโอกาส (ค่าเฉลี่ย 3.56) 5) การแต่งตั้งประชาชนติดตามการดำเนินงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.48) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความโปร่งใส ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การรับบรรจุพนักงานเป็นไปตามขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 3.95) 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.63) 3) การจัดให้มีการตรวจสอบงาน (ค่าเฉลี่ย 3.60) 4) การจัดทำรายงานเสนอแก่สาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 3.55) 5) การสนับสนุนบุคลากรเป็นไปด้วยความสุจริต (ค่าเฉลี่ย 3.36)

2. จากความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพหุบูรณาการ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงาน จำแนกตามหลักพุทธธรรม ได้แก่

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพหุบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
หลักพรหมวิหาร 4	3.83	0.75	มาก
หลักสังคหวัตถุ 4	3.88	0.77	มาก
หลักอิทธิบาท 4	3.97	0.83	มาก
หลักสัพปุริสธรรม 7	3.81	0.68	มาก
หลักนิติธรรม	3.64	0.84	มาก
หลักคุณธรรม	3.69	0.92	มาก
หลักความโปร่งใส	3.63	1.04	มาก
หลักความรับผิดชอบ	3.57	0.95	มาก
หลักการมีส่วนร่วม	3.64	0.87	มาก
หลักความคุ้มค่า	3.68	0.86	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีสถานภาพเป็น**ประชาชนทั่วไป** จำนวน 300 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพหุบูรณาการ จำแนกตามหลัก พุทธธรรม ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ทุกรายการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 (ค่าเฉลี่ย 3.97) หลักสังคหวัตถุ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.88) หลักพรหมวิหาร 4 (ค่าเฉลี่ย 3.83) หลักสัพปุริสธรรม 7 (ค่าเฉลี่ย 3.81) หลักคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.69) หลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 3.68) หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.64) หลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.64) หลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย 3.63) และหลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.57) ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.57-3.97 ดังนี้

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) เมื่อพิจารณา ในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.98) 2) การมีความขยัน ในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.98) 3) การเป็นผู้มีการวางแผนในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 3.95) 4) การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.95)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การอุทิศเวลาในการทำประโยชน์แก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.95) 2) การเป็นคนเรียบง่าย ไม่ถือตัว (ค่าเฉลี่ย 3.88) 3) การให้สิ่งของช่วยเหลือแก่บุคคลที่ควรให้ (ค่าเฉลี่ย 3.87) 4) การยกย่องบุคลากรที่ทำความดี (ค่าเฉลี่ย 3.82)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี (ค่าเฉลี่ย 4.05) 2) การปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข (ค่าเฉลี่ย 4.00) 3) การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (ค่าเฉลี่ย 3.88) 4) การรู้จักวางเฉย (ค่าเฉลี่ย 3.37) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การบริหารเงินงบประมาณได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.92) 2) การเข้าใจในระเบียบข้อกฎหมายขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.89) 3) การมอบหมายงานเหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.83) 4) การใช้ความรอบคอบในการพิจารณางาน (ค่าเฉลี่ย 3.83) 5) การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการเงินการคลัง (ค่าเฉลี่ย 3.83) 6) การลงโทษเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.81) 7) การทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 3.74) 8) การรู้จักบริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.71)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักคุณธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.85) 2) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.70) 3) การปฏิบัติตนมีความเท่าเทียมกันแก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.69) 4) การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่ทุกคน (ค่าเฉลี่ย 3.64) 5) การสวดแทรกศีลธรรมในงานบริการเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.58)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความคุ้มค่า ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมอบหมายงานตามความรู้ของบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.51) 2) การบริการประชาชนมีคุณภาพมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) 3) การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.42) 4) การส่งเสริมให้ปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงาน (ค่าเฉลี่ย 3.39) 5) การจัดทำหลักประกันคุณภาพขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.29)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความรับผิดชอบในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อบริการแก่ชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.67) 2) การปฏิบัติงานตามแผนมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.67) 3) การปลูกจิตสำนึกแก่เจ้าหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.65) 4) การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.62) 5) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างถูกวิธี (ค่าเฉลี่ย 3.59)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักนิติธรรม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.81) 2) การมอบหมายงานแก่บุคลากรมีความชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.73) 3) การออกกฎระเบียบเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.68) 4) การแจ้งกฎระเบียบ ให้ประชาชนรับทราบเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.54) 5) การลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 3.37) ระดับปานกลาง

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความโปร่งใส ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การสนับสนุนบุคลากรเป็นไปด้วยความสุจริต (ค่าเฉลี่ย 3.70) 2) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.66) 3) การรับบรรจุพนักงานเป็นไปตามขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 3.62) 4) การจัดให้มีการตรวจสอบงาน (ค่าเฉลี่ย 3.61) 5) การจัดทำรายงานเสนอแก่สาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 3.56)

มีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการมีส่วนร่วม ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดทุกรายการ เรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การให้ประชาชนร่วมพิจารณาพิจารณางานอปท.เสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.67) 2) การแจ้งผลการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ทราบทุก (ค่าเฉลี่ย 3.55) 3) การให้ชุมชนร่วมประเมินผลงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.58) 4) การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้การบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย 3.58) 5) การแต่งตั้งประชาชนติดตามการดำเนินงาน อปท. (ค่าเฉลี่ย 3.48)

ผลจากการวิจัย ทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรม มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ทุกประเด็นมีค่าในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร และระดับความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป ต้องการให้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบเชิงพุทธบูรณาการ

3. จากความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง จังหวัดลำพูน พบว่า 1) การบริหารองค์กรควรประกอบไปด้วยหลักธรรม อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 ทศพิธราชธรรม 10 มิมโนธรรม คุณธรรม ศรัทธา การมีสติและลดทิฐิ 2) วิธีการบริหารองค์กร ควรใช้หลักไตรสิกขา สัมปยุตธรรม 7 อัตตสัมมาปณิธิ สติสัมปชัญญะ การสร้างคุณธรรม ศรัทธา ความซื่อสัตย์ หลักสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ความอดุสาหะ หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 อิทธิบาท 4 3) ยุทธศาสตร์การบริหารองค์กร ควรพัฒนา บุคลากรให้มีคุณธรรม โปร่งใส มีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส ความคุ้มค่าต่อตนเองและ ต่อองค์กร 4) รูปแบบการบริหารองค์กร ควรประกอบไปด้วยหลักทศพิธราชธรรม 10 สังฆะ ทมะ ขันติ จาคะ มีความซื่อสัตย์ สุจริต อดุสาหะ มานะ 5) เป้าหมายการบริหารองค์กร ทำความเข้าใจการทำงาน พัฒนาตัวบุคลากร ทุกระดับ ให้ยอมรับความ เปลี่ยนแปลง มีส่วนร่วม มีขันติ ความซื่อสัตย์ เสียสละ จาคะ อริยสัจ 4 มีความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรมและตั้งมั่นในคุณธรรม

การอภิปรายผล

มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผลรายชื่อ ดังนี้

1. อิทธิบาท 4 การมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน การมีความขยันในการปฏิบัติงาน การเป็นผู้มีการวางแผนในการทำงาน การมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี ศรีจันทร์ชื่น (2545: 109-111) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะความเป็นผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ถือว่าเป็นหัวใจในการทำงาน ของผู้นำที่จะทำให้การทำงานที่รับผิดชอบให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลดี สำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. สังคหวัตถุ 4 การอุทิศเวลาในการทำประโยชน์แก่ชุมชน การเป็นคนเรียบง่ายไม่ถือตัว การให้สิ่งของช่วยเหลือ แก่บุคคลที่ควรให้ การยกย่องบุคลากรที่ทำความดี พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏใน อก.อรรถ. (ไทย) 23/114/222 กล่าวว่า สังคหวัตถุ 4 ประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักการสำคัญใน การบริหารจัดการองค์กรในฐานะเป็นหลักการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในองค์กร

3. พรหมวิหาร 4 การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข การปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ การรู้จักวางเฉย (ระดับปานกลาง) พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏใน ที.ม. (ไทย) 10/184/225; ที.ปา. (ไทย) 11/228/232 กล่าวว่า หลักพรหมวิหาร 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักธรรมที่ผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้บังคับบัญชา ผู้นำ ฟังมีไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ผู้น้อยผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความจงรักภักดี รับฟังคำสั่งสอน คำแนะนำ และปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีเหตุผล

4. สัมปยุตธรรม 7 รู้จักประมาณ การบริหารเงินงบประมาณได้อย่างเหมาะสม รู้จักเหตุ การเข้าใจในระเบียบ ข้อกฎหมายขององค์กร รู้จักผล การใช้ความรอบคอบในการพิจารณา การใช้จ่ายงบประมาณตามระเบียบการเงินการคลัง รู้จักกาล การลงโทษเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ รู้จักชุมชน การทำประโยชน์แก่สังคมได้อย่างทั่วถึง รู้จักตน การรู้จัก บริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม รู้จักบุคคล การมอบหมายงานเหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า การบริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นตามหลักสัมปยุตธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับหลักธรรมที่ปรากฏใน ที.ปา. (ไทย) 11/330/333, ที.ปา. (ไทย) 11/357/400 กล่าวว่า หลักสัมปยุตธรรม 7 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นการแสดงถึงความยึดหยุ่นของผู้บริหาร การใช้เหตุผล การรู้จักประมาณตน การรอจังหวะเวลา ตลอดไปจนถึงการรู้จักภูมิหลังของสังคมชุมชน

5. นิติธรรม การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎระเบียบ การมอบหมายงานแก่บุคลากร มีความชัดเจน การออกกฎระเบียบเป็นปัจจุบัน การแจ้งกฎระเบียบ ให้ประชาชนรับทราบเสมอ การลงโทษบุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ พบว่า การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลัก นิติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2547) กล่าวใน เอกสารการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน ว่า องค์ประกอบพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม คือ การสร้างองค์ความรู้ทางกฎหมายในด้านสิทธิทางกฎหมายและสิทธิของพลเมือง มาตรฐานกฎหมายที่มุ่งหมายในกระบวนการปฏิบัติ โดยให้ความยุติธรรมและอิสระในการใช้กฎหมาย มุ่งเน้นแต่ผลของการบริหารจัดการ

6. คุณธรรม การมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง การปฏิบัติตนมีความเท่าเทียมกันแก่ทุกคน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้แก่ทุกคน การสอดแทรกศีลธรรมในงานบริการเสมอ พบว่าการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับงาน วิจัยของ สยามพร บุญญาคม (2541: 5) กล่าวใน การบริหารการจัดการที่ดี (Good Governance) กับลักษณะพระพุทธรศาสนาว่า ประเทศไทยประสบปัญหาสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน เนื่องจากปัจจัยเงื่อนไขภายนอกและภายในหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ประเทศไทยจะต้องมีความเป็น Good Governance ในเรื่อง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส มีความพร้อมที่จะชี้แจงหรือได้รับการตรวจสอบจากบุคคลหรือสถาบันอื่น มีส่วนร่วมของสาธารณชน มีการปกครองแบบประชาธิปไตย มีการปกครองโดยกฎหมาย ที่มีความเสมอภาค มีสังคมประชาธิปไตย มีเศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล ประหยัด มีคุณธรรม จริยธรรมและนำหลักทางพุทธศาสนา นำมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญ ในการบริหารการปกครอง การจัดการที่ดี

7. ความโปร่งใส การรับบรรจุพนักงานเป็นไปตามขั้นตอน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจุบัน การจัดทำมีการตรวจสอบงาน การจัดทำรายงานเสนอแก่สาธารณชน การสนับสนุนบุคลากรเป็นไปด้วยความสุจริต พบว่า การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความโปร่งใส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541: 47) กล่าวใน แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ ในธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันไทย ว่า ธรรมาภิบาล คือ การที่ประเทศ มีพลังขับเคลื่อนที่ถูกต้องเป็นธรรม โดยการชักจูงทางสังคม เพื่อสร้างพลังงานทางสังคม (Social Energy) เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาของประเทศชาติ และบุขบง ชัยเจริญวัฒน์และบุญมี ลี (2544: 7) กล่าวใน ตัวชี้วัด ธรรมาภิบาลว่า ธรรมาภิบาลเป็นกลไก เป็นเครื่องมือและแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีความเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

8. การมีส่วนร่วม การให้ประชาชนร่วมปรึกษาหารืองาน อปท. เสมอ การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับรู้การบริหารงาน การให้ชุมชนร่วมประเมินผลงาน อปท. การแจ้งผลการปฏิบัติ ให้เจ้าหน้าที่ทราบทุก การแต่งตั้งประชาชนติดตาม การดำเนินงาน อปท. พบว่า การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ ศิริวัฒน์ (2542: 49) กล่าวใน กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูประบบราชการไทย ว่า การปฏิรูประบบราชการ ควรมีลักษณะสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ (Management) นำหลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) มาใช้และปฏิบัติอย่างจริงจัง 2) ด้านการให้บริการประชาชน (Citizen Service) ปรับปรุงการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชน 3) ด้านพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ (Civil Servants) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiatives) กล้าคิดกล้าทำ สามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการทำงาน และต้องทำงานเชิงรุก (Proactive)

9. ความรับผิดชอบ การปฏิบัติงานตามแผนมีความชัดเจน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริการแก่ชุมชน การปลูกจิตสำนึกแก่การกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างถูกวิธี พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักความรับผิดชอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542: 33) กล่าวใน หัวใจสำคัญของกระบวนการธรรมาภิบาล มีองค์ประกอบ 3 ส่วน 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการสังคม (Participation) 2) ความโปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ (Transparency) 3) ความรับผิดชอบที่ต้องตอบคำถาม (Accountability) ถูกวิจารณ์ได้ รวมทั้งความรับผิดชอบในผลการตัดสินใจ

10. ความคุ้มค่า การมอบหมายงานตามความรู้ของบุคลากร การส่งเสริมให้ปฏิบัติ งานแบบมุ่งเน้นผลงาน การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด การบริการประชาชนมีคุณภาพมาก การจัดทำหลักประกันคุณภาพขององค์กร พบว่า การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546: 16-20) ในหมวด 1 มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการ เพื่อบรรลุเป้าหมายในประโยชน์สุขของประชาชน ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชน ได้รับความสะดวก ตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

บทสรุป

1. หลักพุทธธรรมในการบริหารองค์กรตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ อธิปไตย 3 อคติ 4 พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 อปริหานิยธรรม 7 สัมปยุตธรรม 7 หลักราชธรรม 10 หรือทศพิธราชธรรม และหลักจักรวรรดิวัตร

2. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปรากฏในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 กำหนดหลักการปฏิบัติไว้ 6 หลัก ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า

3. รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า 1) ควรประกอบไปด้วย หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร 2) มีวิธีการบริหารองค์กร การพัฒนาตน และการพัฒนางาน 3) มียุทธศาสตร์การบริหารองค์กร และ 4) มีเป้าหมายการบริหารองค์กร เพื่อประโยชน์ตน (องค์กร) ประโยชน์ผู้อื่น (ประชาชน) และมีประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย ปรากฏรายละเอียดตามแผนภูมิท้ายบทความนี้

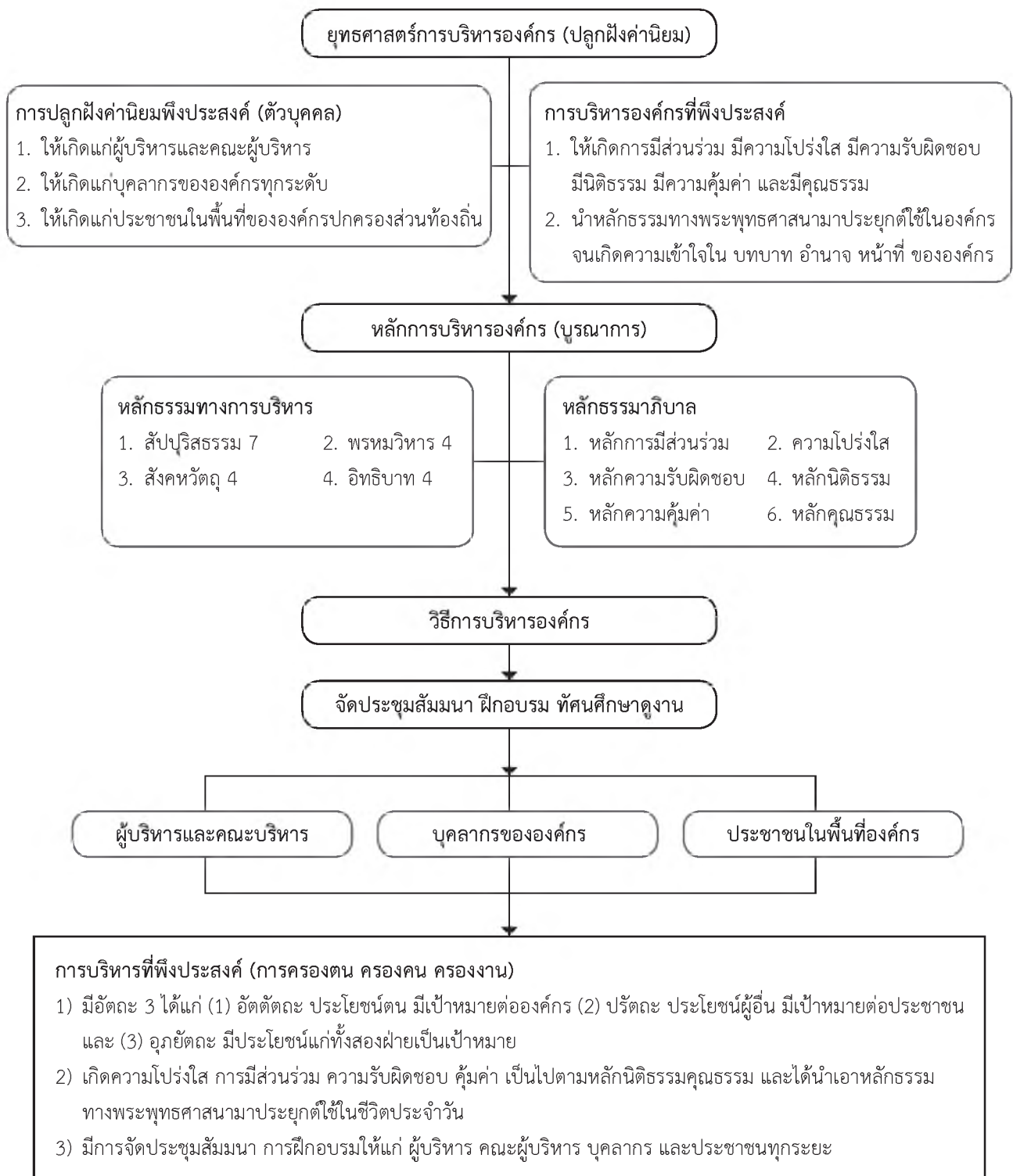
จากการจัดสัมมนาการประชุมกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัด ลำพูน วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้องประชุมเล็ก สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ศาลากลางจังหวัดลำพูน สรุปได้ว่า รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการที่พึงประสงค์ จะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ หลักการ มีการบูรณาการ วิธีการบริหาร โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักธรรมาภิบาล ประยุกต์เข้าด้วยกัน

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มประชาชนทั่วไป ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ จำแนกตามหลักพุทธธรรมและตามหลักธรรมาภิบาล มีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ทุกประเด็นมีค่าในระดับมาก ด้วยเหตุผลว่า เมื่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างบทบาท อำนาจหน้าที่ของตน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อยู่ใต้การบังคับบัญชา ในการครองตน ครองคนและครองงาน อย่างเหมาะสม ก็จะนำไปสู่การเชิดชูเกียรติ เป็นการสร้างขวัญ กำลังใจ และส่งผลให้องค์กรได้รับการสนับสนุน ได้รับความร่วมมือจากชุมชน ประสบความสำเร็จ เกิดการพัฒนาทางด้านสังคม ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และความเจริญของประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลการศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่นๆ ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทางบริบทของพื้นที่ ขนาด ประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเปรียบเทียบผลกระทบที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 1 รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- บวรศักดิ์ อุวรรณโน. 2542. การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. 2544. ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประเวศ วะสี. 2541. แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติในธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันไทย. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พระบรมราชโองการ. 2512. พิธีเปิดงานลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 6 ค่ายลูกเสือวชิรธร อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. 2545. ภาวะความเป็นผู้นำ: การพัฒนาชุมชน. เอกสารประกอบการสอนวิชา 2683608 ภาวะความเป็นผู้นำ, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. 2539. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- วรัชยา ศิริวัฒน์. 2542. กระบวนทัศน์ใหม่ในการปฏิรูประบบราชการไทยและการบริหารรัฐกิจเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สยามพร ปุณณาคม. 2541. การบริหารการจัดการที่ดี (Good Governance) กับลักษณะพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2546. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546. กรุงเทพมหานคร: กองการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2547. การส่งเสริมจริยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี. (เอกสารอัดสำเนา).